

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תסג

ערב שבת-קודש

פרשת תצווה / זכור

י' באדר ה'תשס"ט

שנת הקהל

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

" באדר ה'תשס"ט – י"ז באדר ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י' באדר	הלי מכירה פרק ד-ו.	הלי סנהדרין פרק ו.	מ"ע רמא.
ש"ק	י"א באדר	פרק ז-ט.	פרק ז.	מל"ת רנ.
א'	י"ב באדר	פרק י-יב.	פרק ח.	מל"ת רנ.
ב'	י"ג באדר	פרק יג-טו.	פרק ט.	מל"ת רנא.
ג'	י"ד באדר	פרק טו-יח.	פרק י.	מל"ת רנא.
ד'	ט"ו באדר	פרק יט-כא.	פרק יא.	מל"ת רנג.
ה'	ט"ז באדר	פרק כב-כד.	פרק יב.	מל"ת רנג.
ו'	י"ז באדר	פרק כה-כו.	פרק יג.	מל"ת רנב.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה	
6.07	5.43.5	12.22	11.52	8.54	6.04	5.09	4.48	4.01	ו', י' באדר
6.08	5.44.3	12.21	11.51	8.53	6.03	5.08	4.47	4.00	ש"ק, י"א באדר
6.09	5.45.0	12.21	11.51	8.52	6.02	5.07	4.46	3.58	א', י"ב באדר
6.10	5.45.7	12.21	11.51	8.52	6.00	5.06	4.44	3.57	ב', י"ג באדר
6.10	5.46.5	12.21	11.51	8.51	5.59	5.05	4.43	3.56	ג', י"ד באדר
6.11	5.47.2	12.20	11.50	8.50	5.58	5.03	4.42	3.54	ד', ט"ו באדר
6.12	5.47.9	12.20	11.50	8.49	5.57	5.02	4.41	3.53	ה', ט"ז באדר
6.12	5.48.6	12.20	11.50	8.49	5.56	5.01	4.39	3.52	ו', י"ז באדר

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
5:05	6:18	5:20	6:20	5:11	6:19	5:23	6:21	5:28	6:25
5:10	6:23	5:25	6:25	5:16	6:24	5:28	6:25	5:28	6:25

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

השפעתו של מרדכי היהודי על ה'סמוך' וה'נראה'

מהי המשמעות הפנימית שכרכים המוקפים חומה וכל הסמוך והנראה, נחשבים כשושן הבירה? • בכוחו של "מרדכי היהודי" שבכל דור לפעול גילוי הנס גם במי ש"חומת" התורה אצלו חרבה • דווקא בזמן חושך הגלות התאפשר גילוי נעלה כל-כך של אור החסידות על-די רבותינו נשיאנו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

"ראמר קרא⁷ על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרוזות וגו', מדפרזים בארבעה עשר מוקפין בחמשה עשר"⁸, ו"ליף (גזרה שוה) פרזי פרזי, כתיב הכא על כן היהודים הפרזים, וכתיב התם⁹ לכד מערי הפרזי, מה להלן מימות יהושע בן נון, אף כאן מימות יהושע בן נון"⁸.

ובביאור הטעם "למה תלו הדבר בימי יהושע" [אף ששושן הבירה לא היתה מוקפת חומה מימות יהושע אלא מימות אחשורוש] - איתא בירושלמי¹⁰ (והביאו הרמב"ם¹¹) ש"חלקו כבוד לארץ-ישראל שהיתה חריבה באותן הימים [שהרי "במלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה" (שלא לבנות בית המקדש)¹², ו"אז היתה בטלה מלאכת בנין בית אלקים" משך זמן¹³, וכיוון שהגאולה (מגלות בכל)

א. אודות ה"איש יהודי" - נאמר¹ ש"היה בשושן הבירה", אשר, להיותה עיר הבירה של אחשורוש שהיה "מולך בכיפה"², היתה בירת כל העולם כולו, ובה היה נס פורים באופן ש"היהודיים אשר בשושן נקהלו בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו ונוח בחמשה עשר בו ועשה אותו יום משתה ושמחה"³, מה שאין כן "שאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו גו' ביום שלשה עשר לחודש אדר ונוח בארבעה עשר בו ועשה אותו יום משתה ושמחה"⁴.

והנה, אף שבמגילה נתפרש רק החילוק בין שושן (בט"ו) לשאר ערים (בי"ד), נתבאר במשנה⁵ שגם "כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון [בין בארץ בין בחוצה לארץ]⁶, אלא שבארץ-ישראל הרי זה מצוי יותר [קורין בט"ו] (כמו שושן),

(7) שם, יט.

(8) מגילה ב, ב.

(9) דברים ג, ה.

(10) מגילה פ"א ה"א (א, סע"ב).

(11) שם ה"ה.

(12) עזרא ד, ו ובפרש"י. מגילה יא, א ובפרש"י. פרש"י אסתר

ה, ג. ט, יו"ד.

(13) עזרא שם, כד ובפרש"י.

(1) אסתר ב, ה.

(2) ראה מגילה יא, סע"א.

(3) אסתר ט, יח.

(4) שם טז"ו.

(5) ריש מגילה.

(6) רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ד.

אלה שהיו"ד שלהם הוא מנפש הבהמית, יצר הרע, כדרשת חז"ל²¹ על הפסוק²² וייצר ה' אלקים את האדם, "בשני יודיין", שני יצרים ברא הקב"ה אחד יצר טוב ואחד יצר רע".

וכשם שבנוגע לגזירה כתיב²³ "אשר אמר המן .. ביהודיים (בב' יודיין) לאבדם", כיוון שהמן רצה לאבד (לא רק יהודים יראי אלקים, יהודים של יצר-טוב, "פרומע אידן", אלא) את כל היהודים, כל אשר בשם יהודי יכונה - כמו כן גם כש"נקהלו ועמוד על נפשם"²⁴, כתיב²⁵ "ויקהלו היהודיים (בב' יודיין) אשר בשושן", היינו, שפעולתו של מרדכי היתה לא רק על היהודים המתנהגים על-פי היצר-טוב, ועד שהיצר-טוב מושל בהם, אלא גם על היהודים המתנהגים על-פי היצר-הרע, ועד שהיצר-הרע מושל בהם!²⁶

וטעם הדבר - כיוון שב"שושן הבירה" ראו במוחש, בעיני בשר, את נס הגאולה באופן ד"ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"²⁷, "הרוג בשונאיהם"²⁸, החל מ"אויבי איש אנשי ביתו"²⁸, שקאי על היצר-הרע²⁹, הגוף ונפש הבהמית, שיתהפכו לטוב, כך שגם אצלם נעשית השלימות ד"מוקף חומה", "קיימא סיהרא באשלמותא".

ג. ונוסף על הפעולה בנוגע ל"היהודים אשר בשושן", שהיא מוקפת חומה - פעל מרדכי גם על כל היהודים הנמצאים בעירות שעכשיו אינם מוקפים חומה, כיוון שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון:

מוקפות חומה מימות יהושע בן נון - מורה על שלימות בני-ישראל ככניסתם לארץ-ישראל: "ארץ" - כמאמר רז"ל³⁰ "למה נקרא שמה ארץ-שרצתה לעשות רצון קונה", ו"ישראל" - ראשי-

היתה רק לאחר זה, נמצא, שבאותו הזמן היתה ארץ-ישראל חריבה, ו(לכן)תלו אותה מימות יהושע בן נון", "כדי¹⁴ שיהיו קוראין כבני שושן, ויחשבו כאילו הן כרכין המוקפין חומה, אף-על-פי שהן עתה חרובין, הואיל והיו מוקפין בימי יהושע קורין בט"ו, ויהיה זכרון לארץ-ישראל בנס זה".

ונוסף על הכרכים המוקפים חומה עצמם - "כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו", "סמוך אף-על-פי שאינו נראה, נראה אף-על-פי שאינו סמוך", "נדרון ככרך"¹⁵, שקורין בט"ו.

ב. וביאור העניין על דרך החסידות¹⁶:

מוקפים חומה - קאי על תורה, כמאמר רז"ל¹⁷ "חומה זו תורה", ש"מגנא ומצלא"¹⁸. ובמעמד ומצב כזה לא זו בלבד שאין לחשוש מפני צר ואויב, אלא עוד זאת, שיכולים להלחם בשונאיהם "בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו", ובמילא, חוגגים ימי הפורים בחמשה עשר, שבו "קיימא סיהרא באשלמותא"¹⁹.

וזהו שנאמר במרדכי "איש יהודי היה בשושן הבירה" - כי, להיותו "כמשה בדורו", שעל-ידו ניתנה התורה, מוכן ופשוט שמקומו היה בשושן הבירה, עיר מוקפת חומה, שמורה על מעמד ומצב שה"חומה זו תורה" היא בשלימות.

ופעולתו של מרדכי - "איש יהודי היה בשושן הבירה" - היתה (לכל לראש) בנוגע ל"היהודיים אשר בשושן":

ובהקדם הדיוק בתיבת "היהודיים" בב' יודיין (כמו שכתוב בפסוק זה ובכמה מקומות במגילה) - כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחה²⁰ בשם הצמח-צדק, ש"היהודיים" בב' יודיין קאי הן על אלה שהיו"ד שלהם הוא מנפש האלקית, יצר טוב, והן על

(14) רמב"ם ש"ס.

(15) מגילה ב, ב. ג, ב.

(16) ראה גם אוה"ת מג"א (בהוצאת תש"נ) ע' רעו ואילך.

סה"מ תרכ"ט (בהוצאת תשנ"ב) ע' פד ואילך. ועוד.

(17) פסחים פז, א.

(18) סוטה כא, א.

(19) ראה זח"ב רטו, א. ועוד.

(20) דפורים תש"ב ס"ו - י"ל בקונטרס פורים שנה זו (נדפס

לאח"ז סה"ש תש"ב ע' 82). וראה גם שיחת פורים תש"ג

ס"ה (סה"ש תש"ג ע' 45). תש"ה ס"א (סה"ש תש"ה ע'

71).

(21) ברכות סא, א.

(22) בראשית ב, ז.

(23) אסתר ד, ז.

(24) ש"ס ט, טז.

(25) ש"ס, טו.

(26) ראה גם במכתב לעיל |תורת מנחם' כרך ה' ע' 5 ואילך.

(27) ש"ס, א.

(28) מיכה ז, ו.

(29) ראה ב"ר רפנ"ד. אוה"ת תצא ע' תתעה.

(30) ב"ר פ"ה, ח.

נזכר לעיל ש"היה מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו"³³. וכיוון ש"אפתשטותיה דמשה בכל דרא ודרא"³⁴, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, שבו מתגלה משה רבינו בעצמו (כדאיתא בתקוני זהר³⁵), מובן, שה"אפתשטותא דמשה שבכל דרא", רבותינו נשיאינו שבכל דור ודור, הם כמרדכי בדורו ("איש יהודי היה בשושן הבירה"), שפועלים על כל אחד ואחד מישראל (מבלי הבט אם מקומו בשושן הבירה או בשאר ערים בחוץ לארץ או בארץ-ישראל גם כשהיא בחורבנה ואינה מוקפת חומה) - לעורר ולגלות אצלו את נקודת היהדות, התקשרותו העצמית עם הקב"ה.

תיבות "יש ששים ריבוא אותיות לתורה"³¹, כנגד ששים ריבוא בני-ישראל, שיש לכל אחד ואחד מישראל אות בתורה, שלכן, כל אחד ואחד מישראל הוא במעמד ומצב ד"מוקף חומה" - "חומה זו תורה" - האות שלו בתורה, שרשו ומקורו.

אמנם, יתכן שיהודי נמצא במעמד ומצב ש"ארץ-ישראל" שבו חרבה לפי שעה, ובודאי שאינו במעמד ומצב ד"מוקף חומה".

וגם במצב כזה ישנה פעולתו של "מרדכי" ("איש יהודי היה בשושן הבירה") - שגם אלה שארץ-ישראל שלהם חרבה לפי שעה, יוכלו

גם אלה שארץ-ישראל שלהם חרבה לפי שעה, יוכלו להתעלות לדרגה כזו שיהיו רואים בעיני בשר את נס הגאולה, כמו אלה שנמצאים בשושן הבירה

ונקודת העניין (כמבואר לעיל במאמר³⁶) - שגם בזמן הגלות, לאחרי שפסקה נבואה ופסקה אפילו רוח הקודש³⁷, ונמצאים במעמד ומצב ירוד עד ש"אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו", מכל מקום, מצד העניין ד"כי אתה אבינו"³⁸, יכול כל אחד ואחד מישראל להתהפך ("ונהפוך הוא") מן הקצה אל הקצה ברגעא חדא ולהתקשר ישירות עם עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא, ולאחרי זה נמשכים בגילוי גם העניינים ד"אברהם ידענו" ו"ישראל יכירנו", אלא שהסדר הוא מלמעלה למטה, שהתחלה היא מצד "כי אתה אבינו", ולאחרי זה באים גם העניינים ד"אברהם ידענו" ו"ישראל יכירנו".

להתעלות לדרגה כזו שיהיו רואים בעיני בשר (לא רק את הגזירה, אלא גם) את נס הגאולה, כמו אלה שנמצאים בשושן הבירה, כיוון שמצד שרשם ומקורם יש בהם עניין "ארץ-ישראל", שרצתה לעשות רצון קונה, ועניין מוקף חומה זו תורה - כמו הערים שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון, בתחילת הכניסה לארץ-ישראל (גם אם לאחרי זה במשך הדורות נשתנה המצב).

ולא עוד אלא שגם כאלה שאינם נמצאים בעיירות אלו עצמם, כי אם, במקום הסמוך אליהם או נראה עימם - נידונין גם הם כמוקפים חומה, ובכוחם וביכולתם לראות במוחש נס הגאולה, ולחגוג ימי הפורים כמו בשושן הבירה יחד עם מרדכי ואסתר.

ה. ויש להוסיף, שעניין זה שייך גם לכללות התגלות תורת החסידות בזמן הגלות דווקא: ובהקדם פתגם הצמח-צדק³⁹ שאילו היה רבינו

ד. והנה, עניין זה (אינו רק דבר שהיה בזמן ההוא, אלא) מהוה גם (ואדרבה בעיקר) לימוד והוראה בנוגע לכל זמן הגלות - ששייך לימי הפורים, ש"אכתי עבדי אחשורוש אנן"³²:

33 אסת"ר פ"ו.ב.
34 תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).
35 תכ"א (ג, סע"ב).
36 לעיל [תורת מנחם' שם] ע' 16 ואילך.
37 ראה יומא ט, סע"ב. וש"נ.
38 ישע"י סג, טז. וראה שבת פט, ב.
39 רשימת המאסר - לקו"ד ח"ד תרסב, רע"א (סה"ש

31 מגלה עמוקות אופן קפו. וראה סה"מ תש"ו ע' 46. תש"ט ע' 41. ועוד.
32 מגילה יד, א.
33

על מעמדו ומצבו, שכן, אפילו קל שבקלים, אם רק ירגיש שעניין זה נוגע לייחודו ואחדותו עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, יוכל לעמוד בכל הניסיונות מתוך מסירת נפש⁴⁶, כיוון שגם אצלו נמצאת בשלימות עצם הנפש, ועל-ידי זה מעורר ומגיע בעצם שלמעלה, שלכן, אף-על-פי שבדרגא שלמטה מזה כתיב⁴⁷ "הלא אח עשו ליעקב", אף-על-פי-כן, "ואוהב את יעקב" דווקא, כיוון שבדרגא נעלית יותר, במהותו ועצמותו יתברך ממש, מושרש יעקב דווקא⁴⁸.

ולכן, בזמן הגלות דווקא יכולים לקבל גילויים נעלים כאלה שאפילו בזמן האמוראים היו שייכים ליחיד סגולה, בזמן התנאים היו שייכים ליחיד סגולה, ואפילו בזמן הנביאים היו שייכים ליחיד סגולה - כי, בזמן הנביאים נמשכים אורות וגילויים שמתלכשים ב"כלים" ושלכן "אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד"⁴⁹, כיוון שאצל כל אחד מהם נמשך ונתלבש הגילוי באותיות וכלים שלו, ואילו בזמן הגלות נעשית התקשרות עם העצם שלמעלה מאורות וגילויים המתלכשים בכלים.

וכיוון שבזמן הגלות דווקא מתגלה עניין "כי אתה אבינו", לכן נעשה אז גילוי תורת החסידות הכללית, ובפרט תורת חסידות חב"ד, שעל-ידיה נמשך הגילוי באותיות של חכמה בינה ודעת, באופן המובן בשכל, ואפילו בשכל אנושי, ועד להשכל דהיו"ד של היצר השני⁵⁰.

ובכוח זה פועלים רבותינו נשיאינו (כמרדכי בדורו וכמשה בדורו) העניין ד"להקהל ולעמוד על נפשם"⁵¹ אצל כל היהודים, "היהודיים אשר בשושן", וגם היהודים שבעיירות שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון (אף-על-פי שהן עתה חרובין), ואפילו אלה שהם מחוץ להערים עצמם, אלא באופן ד"סמוך" או "נראה" בלבד.

ז. ויש להוסיף ולבאר העניין ד"סמוך" או "נראה" ביחס לרבותינו נשיאינו, שהם כמרדכי ("איש

הזקן בזמן האמוראים היה הוא מגדולי האמוראים, אילו היה בזמן התנאים היה מגדולי התנאים, ואילו היה בזמן הנביאים היה מגדולי הנביאים, אלא, שהדור לא היה ראוי לכך.

ומאידך, רואים במוחש שדווקא בדורות האחרונים נתגלתה פנימיות התורה (כמבואר באגרת הקודש⁴⁰ מכתבי האריז"ל⁴¹), ונתבארה בתורת החסידות, החל מתורת החסידות הכללית ובפרט תורת חסידות חב"ד, שבה ועל-ידיה גילו לנו רבותינו נשיאינו עניינים נעלים ביותר שלא ידעו אודותם בדורות שלפני זה, כשהיה בישראל גילוי רוח הקודש ואפילו גילוי הנבואה!⁴²

וטעם הרב⁴³ - שדווקא מצד התגברות חושך הגלות, יש צורך באור גדול ביותר שלא היה קודם.

י. ויש לומר בדרך אפשר - בעומק יותר - שבזה מתבטא העניין ד"כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו":

בזמן הבית, כשהיו כל העניינים כפי סדר השתלשלות ובמדירה והגבלה - לא היו יכולים לבוא אורות וגילויים שמצד עצמם הם למעלה מהתלבשות בכלים, כיוון שבסדר השתלשלות "לא יכיל הכלי לסבול" (כלשון רבינו הזקן בהוספות לתורה אור⁴⁴);

מה שאין כן בזמן הגלות - אף שישנו אמנם הגרעון ש"אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו", מכל מקום, הרי מצד זה ניתנת האפשרות שתהיה ההתקשרות עם "אתה אבינו", התקשרות העצם עם העצם, עצם הנפש עם עצמות ומהות א"ס ב"ה - שרק עליו יכולים לומר אמיתית התואר "אתה"⁴⁵ - ואילו יכול להתקשר ישירות כל אחד ואחד מישראל מבלי הבט

תרפ"ז ע' 230). וראה סה"ש תורת שלום ע' 169 (נוסחא אחרת).

(40) רסכ"ז (קמב, ב).

(41) ראה הקרמת הרח"ו לשער ההקדמות (נדפסה ג"כ בהוספה לקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע). ועוד.

(42) להעיר מתניא אגה"ק סי"ט.

(43) ראה לקו"ש ח"ל ע' 172. וש"נ.

(44) מג"א קכא, א.

(45) ראה סה"מ תרפ"ט ס"ע 227. וש"נ. וראה גם לקו"ש חכ"א 178. תורת מנחם - התוועדויות ח"ד ס"ע 77 ואילך. ועוד.

(46) ראה תניא פי"ח.

(47) מלאכי א, ב.

(48) ראה אוה"מ מג"א ס"ע קס ואילך. תורת מנחם שם ע' 99. וש"נ.

(49) סנהדרין פט, טע"א.

(50) ראה לעיל ס"ב.

(51) אסתר ח, יא.

מכל מדידה והגבלה ("עד דלא ידע"⁵³), ולא עוד אלא ששמחה זו הולכת ונמשכת עד ימות המשיח, בימות המשיח עצמם, וגם לאחרי זה - כמאמר רז"ל⁵⁴ "כל המועדים עתידין ליבטל (לימות המשיח) וימי הפורים אינן בטלים לעולם".

[ולא עיר מהמשך מאמר רז"ל הנ"ל: "אמר רבי אלעזר אף יום הכיפורים לא יבטל לעולם", היינו, שבנוגע ליום הכיפורים - ששווה לפורים גם בעניין המסירת נפש⁵⁵ - יש פלוגתא בדבר, אבל ימי הפורים לכולי עלמא אינן בטלים לעולם, ואין שום סברא שיבטלו ח"ו].

וההסברה בזה⁵⁶ - שבימי הפורים מתגלית תנועת המסירות נפש בפועל שישנה אפילו אצל קל שבקלים מצד עצם הנפש הקשורה עם עצמותו יתברך, "עצמות אליין", וכיוון שעניין זה אין למעלה ממנו, הרי הוא בתקפו ובשלימותו לעולם.

ולאוסף, שמצד התגלות פנימיות ועצם הנשמה יכול להיות גם בזמן הגלות עניין ביאת המשיח הפרטי⁵⁷, ובצירוף כולם יחד, "נקהלו ועמוד על נפשם", פועלים גם את הגאולה הכללית⁵⁸, במהרה בימינו, על-ידי משיח צדקנו.

ב. (מהתוועדות חג הפורים תשי"ב.

תורת מנחם כרך ה, עמ' 23-29. בלתי מוגה.)

53 מגילה ז, ב.

54 יל"ש משלי רמז תקמד. ועוד.

55 ראה תו"א מג"א צה, סע"ד. הוספות קכא, א. ובכ"מ.

56 ראה גם בהמאמר (לעיל ע' 18).

57 ראה תניא אגה"ק ס"ד (קה, ב).

יהודי היה בשושן הבירה") בדורו:

"סמוך" - הוא על-דרך האחיזה ב"קליאמקע" [כידוע⁵² מאמר רבינו הזקן "דער וואס וועט זיך אנהאלטן אין מיין קליאמקע כו" = מי שיאחו בידית שלי..], שכן, האחיזה ב"קליאמקע" אינה עניין של לימוד, כי אם עניין של סמיכות בלבד, וכיוון שה"קליאמקע" היא על הדלת (ידית הדלת), יכול הוא לעמוד גם מבחוץ, כך שלכאורה אין לו שייכות לעניין, אבל אף-על-פי-כן, הרי הוא "סמוך לו".

ולכל הפחות "נראה (אף-על-פי שאינו סמוך)" - שכאשר מסתכלים על העיר המוקפת חומה רואים גם אותה, בגלל שהוא עזר וסייע בפעולותיו של ה"איש יהודי" שבעיר המוקפת חומה, ובמילא, כשסתכלים על העיר המוקפת חומה, נראית גם הפעולה שלו בתור עוזר ומסייע.

ובכל אופן, גם אלה שהם במעמד ומצב ד"סמוך" או "נראה", נדונין כמוקפין חומה, וחוגגים ימי הפורים יחד עם מרדכי ואסתר בשושן הבירה במעמד ומצב ד"קיימא סיהרא באשלמותא".

ח. ומימי הפורים לוקחים כוח על כל השנה כולה, על כל הזמנים וכל המקומות - שגם בזמן ומקום הגלות ("אכתי עבדי אחשורוש אנן") יוכל יהודי לבוא למעמד ומצב ד"קיימא סיהרא באשלמותא", ומתוך שמחה גלויה, ושמחה גדולה ביותר, למעלה

52 סה"ש תרפ"ו ע' 99. תרצ"ט ע' 338. ועוד. וראה גם תורת מנחם שם ע' 198 ואילך.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות' ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

פרשת תצווה

ואתה תצווה את בני־ישראל ויקחו אליך (כז,כ)

הדלקת המנורה במשכן ובבית־המקדש מבטאת את כללות עבודת ה' - להדליק את "נר ה' נשמת אדם" על־ידי "נר מצווה ותורה אור". כאשר הנשמה תאיר באורה האמיתי, גם הגוף יאיר, ובסופו של דבר יהיה אור בכל העולם.

הכוח לזה בא ממשוה רבנו - "ואתה תצווה". כאשר עצמיותו של משה ("אתה") מתחברת ("תצווה") מלשון צוותא והיכור) עם בני־ישראל, ביכולתם לעשות מדבר גשמי, דוגמת שמן זית, אור רוחני. ומאחר שבכל יהודי יש ניצוץ של משה רבנו, מורה הכתוב לכל אחד ואחד מישראל 'לצוות', היינו לקשר ולחבר, עוד ועוד מבני־ישראל, שגם הם 'ייקחו' דברים גשמיים ויביאו אותם 'אליך', אל הקדושה.

(שבת פרשת תצווה ה'תנשא. התוועדויות תנשא"א כרך ב, עמ' 316)

שמן זית זך (כז,כ)

הזית הוא מר, כמאמר רז"ל (עירובין יח), "יהיו מזונותי מרורין כזית", והוא רומז לבחינת החושך והמרירות שמצד הסטרא־אחרא. לכן הזית משכח לימוד של שבעים שנה (הוריות יג), כי השכחה היא מעולם הקליפות.

ועל־ידי כתישת הזית, דהיינו, אתכפיא סטרא־אחרא, מתגלה השמן, בחינת החכמה; היינו ההתבטלות לאלוקות (כי חכמה עניינה ביטול, שהרי תיבת חכמה היא גם: כח מ"ה - ביטול).

(תורה־אור דף פא עמ' ב'ג)

להעלות נר תמיד (כז,ב)

מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה (רש"י)

המנורה רומזת לישראל, כמובא במדרש (ילקוט־שמעוני זכריה ד). הכוהן, המדליק את המנורה, היינו מי שחננו ה' ובחר בו לשרת לפניו בקודש - חייב להשתדל להדליק את "נר ה' נשמת אדם" של מכריו ומיודעיו, ולחזור ולהדליקו עד ששלהבת י"ה של אור התורה והמצוות תהיה עולה בהם מאליה, ולא יזדקקו עוד למוכיח ולמעורר.

שיעור זמן ההדלקה הוא - "עד בוקר", זה העולם הבא שכולו בוקר (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א).

(לקוטי שיחות כרך ב, עמ' 676)

ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התמים (כה,ל)

את האורים ואת התומים: הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החושן... ובמקדש שני היה החושן... אבל אותו השם לא היה בתוכו, ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט (רש"י)

זאת אומרת שגוף החושן היה קיים גם בבית שני, אלא שנחסר עניין המשפט שבו, היינו פעולתו בעולם (שעל־ידו נשפטים בני־ישראל והעולם).

הדבר עולה בקנה אחד עם הנאמר בתורת החסידות, שהיתרון והעילוי העיקרי שהיה במקדש הראשון על המקדש השני לא היה במדרגת גילוי האלקות שבמקדש עצמו, אלא בהמשכת גילוי זה גם בגבולין: בבית הראשון נמשך גילוי זה גם מחוץ למקדש עצמו, בגבולין, מה שאין כן בבית השני.

(לקוטי שיחות חלק יא, עמ' 138)

ועשית ציץ... ושמת אותו על פתיל תכלת (כה, לו-לז)

(ציץ מכפר על עזות פנים (זבחים פח)

כתוב בספר אורחות-צדיקים (שער הבושת), ש"אם יתבייש האדם בגלוי ובסתר לפני השם יתברך לבד, אין מעלה למעלה מזאת". אך מה שהאדם אינו מתבייש מפני השם יתברך, אלא הוא בבחינת עז פנים, זהו מפני שבעיניו השם יתברך רחוק ממנו.

זהו שרמזו הכתוב: "ועשית ציץ" - "ציץ" הוא מלשון ראייה (כמו "מציץ מן החרכים"), היינו העבודה של הסתכלות כלפי מעלה, ועל-ידי כך יתבייש מהשם יתברך, "ושמת אותו על פתיל תכלת" - על-ידי הסתכלות זו יגיע לבחינת בושת (יראה עילאה) הנרמזת ב'תכלת', כאמור בזוהר ש'תכלת' רומזת לבחינת יראה.

(אורי-התורה, כרך ה' עמ' א'תשנו)

את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים

(כט, לט)

חסידים ראשונים הסבירו את שני ה'תמידים' בעבודת האדם לקונו. וכך אמרו: ה'תמיד' של שחר הוא - "שיוויתי ה' לנגדי תמיד"; וה'תמיד' של בין הערבים הוא - "וחטאתי נגדי תמיד"...

כלומר, תחילת עבודת האדם בבוקר היא לזכור שהוא עומד לפני ה' ("שיוויתי ה' לנגדי תמיד"), וממילא יקום בזריזות לעבודת הבורא, כאמור בשולחן-ערוך אורח-חיים בתחילתו; ועבודת הלילה היא קריאת שמע שעל המיטה, שאז על האדם לעשות חשבון צדק על מעשיו במשך היום אשר לא היו כדבעי - "וחטאתי נגדי תמיד".

(מפי הרה"ח ר' שמחה גורודצקי)

ועשית מזבח מקטר קטורת (לא)

למה נאמרה פרשת מזבח הפנימי בסוף פרשת תצווה ולא עם שאר כלי המשכן ובכללם המזבח החיצון, בפרשה הקודמת?

כי יש הבדל מהותי בין עבודת ה' במשכן בכלל והקרבת הקרבנות במזבח החיצון במיוחד, ובין הקטרת הקטורת במזבח הפנימי:

התוכן הפנימי של מעשה הקרבנות הוא התקרבות היהודי אל הקב"ה, התקרבות שבה נפשו הבהמית (ה'בהמה' שבקרב) עולה אל הקדושה. כאן דיי במידה מסוימת של התקרבות (אדם לא מצווה להיות מלאך...). אבל הקטורת עניינה התקשרות ("בחד קטירא אתקטנא") והתאחדות של עצם הנשמה עם הקב"ה - דרגה שהיא סיום ושלמות עבודת המשכן, ולכן נאמרה פרשה זו, בסוף כל עניין המשכן וכליו.

(משיחת שבת פרשת תצווה ה'תנש"א. התוועדויות תנש"א כרך ב, עמ' 322)

הלכות ומנהגי חב"ד

מרבין בשמחה¹

זכור לפני תפילת שחרית, כדי למנוע טרחא דציבורא³.

שחרית⁴: מוציאים שני ספרי-תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע. מניחים את הספר השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד סיום הקריאה בו)⁵ ואומרים חצי-קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטר בפרשת תצא (דברים כה, יז"ט): "זכור..."⁶.

לדעה הנפוצה של הפוסקים העיקריים, [קריאת] פרשת זכור היא מן התורה⁷. לכמה פוסקים גם נשים חייבות בשמיעתה, וכפי שנהגו נשי-ישראל

הכלל בכל ענייני טוב וקדושה הוא, ש"כל המקדים - הרי זה משוכח" ו"כל המרבה - הרי זה משוכח". ויותר מזה - בנוגע לענייני שמחה, ה"פורצת גדר", ועוד יותר - בחודש אדר, ועוד יותר - באופן שבכל יום מתווסף בשמחה על הימים שקדמו לו.

ובפשטות: שכל יהודי יוסיף בחודש אדר בכל ענייני שמחה, הן בנוגע אליו בעצמו, והן בנוגע לשמח את הזולת. ולכל לראש - הוספה ב"פיקודי ה' ישרים, משמחי לב", לימוד התורה וקיום המצוות בהידור.

וכן שיוסיפו בשמחה גם בפשטות ובעניינים גשמיים: הן בנוגע לשמח את עצמו, והן את הזולת, החל מבני-ביתו - הבעל יוסיף לשמח את אשתו, והורים יוסיפו לשמח את ילדיהם, בעניינים המשמחים אותם, כפסק-דין השולחן-ערוך² והקטנים - במגדנות, הנשים - בבגדים ותכשיטים, והאנשים - בייין וכן להוסיף לשמח את הזולת שבסביבתו.

בעניין מבצע פורים והכנות לפורים - ראה פירוט בראש מדור זה בגיליון הקודם.

שבת-קודש פרשת תצוה

י"א באדר, פרשת זכור

רצוי לגלול את ספר-התורה השני לפרשת

(3) לוח דבר-בעתו (ע"פ הנפסק בסי' קמד ס"ג שאין גוללין ס"ת בציבור, וע"ש בב"ד"ה וכתב המרדכי).

(4) אין נוהרים מאכילה קודם שחרית, כמנהגנו כל ימות השנה, על-אף שי"א (נטעי גביראל הל' פורים פי"ט ס"ט) שאין לאכול או יותר משיעור טעימה. והטעם, שאף שבשמיעת פ' זכור מקיימים היום מ"ע דאורייתא כפסק אדה"ז, הרי גם במ"ע מה"ת אפשר לאכול כשאין חשש שישכח לקיים המצוה (ראה הנסמן בפסקי תשובות סי' רלה אותיות ח"ו), וכיוון שאנו שומעים זאת במניין קבוע שרגילים להתפלל בו, אין חשש שישכח. ומה שאין טועמין קודם "מצוה חביבה", אין זה שייך למצות מחיית עמלק, כמ"ש בכף החיים (תרפ"ה ס"ק כט) שאין מברכים על השחתה, אפילו של אוה"ע. ובפרט אם נאמר שמצוה זו מקיימים גם בהזכרת מעשה עמלק בכל יום (שערי המועדים, פורים, סי' מרי"ז) ה"ז מצוה שבכל יום ואין בה חביבות (הרב שבתי של' פרידמן, צפת ת"ו).

(5) שערי-אפרים שער י ס"ב.

(6) לוח כולל-חב"ד.

(7) שו"ע אדה"ז סי' רפב סט"ז [הכוונה רק לעצם עניין הקריאה בציבור, אך פרטי הקריאה - בשבת זו דווקא וכו' הם מדרבנן, ראה סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 341 הע' 3 ובשוה"ג]. וראה בהנסמן באנציקלופדיה תלמודית כרך ב עמ' קסו, ערך 'ארבע פרשיות' הערה 59 - שיחת ש"פ זכור תשמ"א, הנחת הת' ס"א. וראה 'התועודיות' תשד"מ ח"ב עמ' 1188. תשמ"ט ח"ב עמ' 443.

(1) תקציר מההוראה בנדון בשיחת ש"פ תרומה תשנ"ב, 'התועודיות' ח"ב עמ' 297 (המקור באידיש - מוגה).

(2) בעניין שמחת יום-טוב, שו"ע או"ח סי' תקכ"ט, בשו"ע אדמו"ר הזקן ס"ז.

[בדורותינו] לבוא לבית-הכנסת לשמיעת פרשת זכור.⁸

כתב כ"ק אדמו"ר: "בקריאת פרשת זכור (ופרשת תצא) - וכן בקריאת פורים (ופרשת בשלח): "זכר עמלק" בצירי או בסגול - יש בזה מנהגים שונים, ולא שמעתי הוראה בזה. לכאורה נכון לקרות שניהם, ובפרשת זכור (ופרשת תצא) להקדים 'זָכַר' (צירי-סגול) ואחר-כך 'זָכַר' (סגול-סגול), ובקריאת פורים (ופרשת בשלח) להקדים 'זָכַר' (סגול-סגול) ואחר-כך 'זָכַר' (צירי-סגול).⁹

כבר לפני כמה דורות כתבו גדולי-ישראל שיש לבטל את ה'מנהג' - להכות את 'עמלק' בקריאה זו.¹⁰

הגבחה וגלילה לספר השני.¹¹

אם יש רק ספר-תורה אחד, אין מגביהים אחר חצי קדיש, אלא גוללים לפרשת זכור. ומגביהים וגוללים רק לאחר גמר המפטיר, אולם את החצי-קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

הפטרה: "כה אמר ה' צבאות, פקדתי..." (שמואל-א טו, ב'לה).¹²

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת זכור 'כה אמר ה' צבאות, פקדתי', ואם נזכר אחר הברכות - קורא אותה בלא

8) משיחת פ' זכור תשמ"ג. לשונות שונים בשיחות הרבי וכו' בנדון הובאו ב'אוצר מנהגי חב"ד' [להלן: 'אוצר'] חודש אדר (נדפס יחד עם מגילת אסתר ושערי מגילה, הוצאת 'היכל מנחם', ירושלים תשס"ב), עמ' רמה.

אין לברך ברכת התורה על קריאתה לנשים בלבד (שו"ת מנחת-יצחק ח"ט סי' סח).

9) ספר-המנהגים עמ' 72, והביאור באריכות בהערה שם. לכאורה, אלאה הקוראים בתורה במבטא הספרדי או במבטא הנהוג בארה"ק שאינם מבדילים כלל בין צירי לסגול, אין מקום לכל זה.

10) הובאו בילקוטי-יוסף ח"ה עמ' רנט. וראה המובא בעניין זה ב'התקשרות' גיליון קט עמ' 18. כמובן, הוא הדין והוא הטעם לקריאת 'ויבוא עמלק' בשחרית של פורים (בירנו מאנשים נאמנים, שהרבי לא נהג בזה כלל).

11) רגילים שהאוחז את הס"ת הראשון אינו עומד להגבחה הס"ת השני (וכ"פ בשו"ת קנין-תורה ח"ה סי' טו. והעירני הרה"מ ח' ס' אשיישראל, שלכאורה משמע כן בספר-חסידים סי' תתקל, מטעם עוסק במצווה פטור מן המצווה, וצ"ע הרי לכאורה יכול לקיים שתייה, וע"ש במקור חסד, עכ"ד).

12) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.

ברכה.¹³

אומרים 'אב הרחמים'.¹⁴

יום שני

י"ג באדר - תענית-אסתר.¹⁵

חולה (אפילו שאין בו סכנה)¹⁶, מעוברת ומניקה,¹⁷ ויולדת כל ל' יום¹⁸ - פטורים מהתענית.¹⁹

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר.²⁰ השוכב לישון ודעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתיה.²¹

13) לוח כולל-חב"ד, ש"פ מקצ.

14) היום-יום לש"פ זכור, אג"ק אדמו"ר מהרי"צ ח"ב עמ' קסד, וכן משמע מסתימת לשון רבינו בסידורו - קצות-השולחן סי' פג בבדי-השולחן סוף ס"ק יג. לוח כולל-חב"ד.

15) טעם מחודש בשם 'תענית אסתר', ראה בלקוטי-שיחות כרך ו עמ' 371.

16) רמ"א סי' תרפ"ו ס"א. וכן המצטער הרבה מכאב עיניים (שם), וזקנים תשושי-כח (כה"ח תק"ג ס"ק ו).

17) רמ"א שם. והיינו מעוברת אחר מ' יום או שמרגשת חולשה יתירה, ומניקה - בפועל (ראה נטעי-גבריאל בין-המצרים פ"ה, ושי"ג).

18) דינה כחולה (שו"ע אדה"ו סי' של ס"ה), נטעי-גבריאל שם. 19) לעניין חתן וכלה בו' ימי המשתה בתענית זו דנו בפוסקים, ורבים מקילין. ראה משנ"ב סי' תרפ"ו בשער-הציון ס"ק טו, כף-החיים תקמ"ט סק"י ותרפ"ו סקט"ו וס"ק כח, קיצושו"ע סי' קמא ס"ב, יחוה-דעת ח"ב סי' עח, ונטעי-גבריאל נישואין ח"ב פכ"ה ס"ג-ד ושי"ג.

20) בסידור אדמו"ר ז' סדר ספירת העומר' כ' שהצום מתחיל בעלות השחר. (וראה בזה: אגה"ת פ"ג, לקו"ש כרך כב עמ' 313 ו'התקשרות' גיליון קא עמ' 17 בשם הרבי, שהאמור שם לשעה מוקדמת יותר מדבר רק בתענית-תשובה (וע"ע שיחות-קודש - בלתי מוגה - תשנ"ב ח"ב עמ' 494 ע"י ציון 12). אמנם במקור הדיון שהרבי מצייין שם בתוספתא תענית פ"ב ה"ה הוא בתענית גשמים, ובגמ' פסחים ב"ב איתא ע"ז "תענית ציבור" סתם, וברש"י תענית יב סע"א "בכל תענית שהוא אוכל משתחשך, ואפילו בתענית יחיד", וברמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ח הובא בב"י ושו"ע סי' תקס"ד נפסק שהדין שווה בכל תענית שאוכלין בה בלילה "בין ציבור בין יחיד" - ואולי כיוון שהנושא מוקשה "הבו דלא להוסיף עלה", וברפ"ש שברש"י הג"ל משמע שתענית ציבור קלה יותר מתענית יחיד).

21) שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. בכף-החיים שם ס"ק ז אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג

עלות השחר בתל-אביב: 3:54.

הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'פאנו', "אם יש בבית-הכנסת אף רק שלושה מתענים"²². ואם אין, אומר ב'שומע תפילה'²³.

סליחות²⁴:

אלוקינו ואלוקי אבותינו, אתה הא-ל / א-ל מלך, ויעבור / במתי מספר³⁰ / א-ל מלך, ויעבור / זכור רחמיך³¹ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו³² / משיח צדקך³³ / א-ל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני³⁴ / 'אבינו מלכנו' הארוך³⁵, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל...' [ולא 'זכרנו ב...'³⁶] / ואנחנו לא נרע / חצי קדיש.

אומרים אותן בעמידה²⁵, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו. מנהגנו לאומן אחרי אמירת תחנון, 'הוא רחום' ו'שומר ישראל'²⁶, בסדר דלהלן²⁷:
קווה קיווינו / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אדם בקום²⁸ / א-ל מלך²⁹, ויעבור / כי עמך / כרחם /

ה' הישנים (וכ"ה בסליחות שבסידורים: סידור ונציא רפ"ד (סה,ב), סידור האריז"ל לר' אשר (ק,א), יעב"ץ, עבודת ישראל ואוצר התפילות). ואילו במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד' (כבסידור האריז"ל להר"ם מרשקוב (קד,א)), נדפס תמיד 'בהודעת'. בגיליונות קודמים של לוח זה כתבתי לתקן זאת גם בסליחות שבסידורים, וכן לתקן בסידורי 'תהלת ה' החדשים בהוצאת קה"ת ארה"ק, אך העירוני שבהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת ניתן לשמוע בבירור "כמו שהודעת" (התזת הש"ן במבטא רבינו ניכרת למדי), ויש לבדוק בשאר התעניות.

עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הוזהר, מותר לכל הדיעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בהז.
22 ספר-המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח-צדק איו"ח סי' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח, עיי"ש. ואף באג"ק חט"ו עמ' שיג ובהגות הרבי ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (הובא בלוח זה להיום) מעתיק הרבי רק 'ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).

30 פיוט מסוג 'פזמון'. בסוף 'פזמון' 'ברובם המכריע של סליחות הנדפסות - חוזרים חלק מחרוזת הראשון בין חרוז לחברו" ובסוף הפיוט חוזרים על כל החרוז הראשון (הערה 4 ב'ליקוט טעמים ומקורות' ה"ל), אך במראות-קודש מתענית-אסתר תשמ"ח ברור שהרבי חזר על כל החרוז הראשון גם בין כל בית ובית.

23 משנה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק ג.
24 סידור תהלת ה' (הישן) עמ' 359. החדש - עמ' 394.
25 מובא מס' קיצור של"ה.

31 סידור תהלת ה' הנ"ל עמ' 347. וצ"ל 'פקדנו בישועתך', ללא וא"ו, כבפסוק, וכן נדפס ב'סליחות - מנהג חב"ד'.
32 פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבוני ולא עד בכלל. ואחרי 'אתה תענה, ה' אלוקינו" סוגרים הארון.

26 כך נהגו תמיד במניין של הרבי (ואינו דומה לסליחות דצום גדליה, כי שם נכלל 'שומר ישראל' בנוסח הסליחות עצמו).
27 ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר-המנהגים עמ' 53, ו'ליקוט טעמים ומקורות' מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות על-פי מנהג חב"ד'.

33 מדלגים "או"א... אשמנו... סרנו..." כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה, ע"פ דברי האריז"ל שלא לומר פעמיים ודוי באותה תפילה. הרבי בהיותו ש"ץ היה מדלג גם 'הרשענו ופשענו', כנראה מפני שגם זה (חלק מן ה)אידי. (ספר-הניגונים, ניגון רמז).

28 כשהיה הרבי מתפלל עם הציבור (כגון בעברו לפני התיבה בשנות האבילות תשכ"ה ותשמ"ח), לא היה אומר 'אשמנו', כיוון שכבר אמרו בסדר התפילה, אך בשנת תשכ"ו יצא רק לאמירת ה'סליחות', ואז אמר 'אשמנו' מפני שלא היה זה אצלו בסדר התפילה ('אוצר' עמ' רט).

34 במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הניגונים, ניגון ו).
אין מנהגו לומר חלק מ'אבינו מלכנו' פסוק בפסוק קהל וחזן, אלא אומרים כולו יחדיו מתחילה ועד סוף ('אוצר' אלול-תשרי עמ' קב).

28 בפיוט זה, בבית ד"ה "מקשיב דבר שקר", נדפס אצלו: "סדר להשתמש בשונים..." (וכן בסידור אוצר התפילות, בניקוד שונה), ולכאורה צ"ל: "סדר" [מלשון "בן סורר ומורה"], כמ"ש בסידורים: יעב"ץ (המקורי, הוצאת אשכול ח"ב עמ' תקכ"ז) ועבודת ישראל (עמ' 619).

35 בסידורי תורה-אור ותהלת-ה', והחל משנת תשמ"ט גם במחזור השלם, נדפס: 'זכיות, וזאת ע"פ לוח התיקון לסידור ת"א (נ.י. תש"א - ובניגוד לסידורים הישנים) - 'אוצר מנהגי חב"ד' שם עמ' קא.

29 בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכו' - נדפס בו "כמו שהודעת", וכן צולם בסידורי תהלת

36 ספר-המנהגים עמ' 45.

קריאת התורה:

והמקדש] ביום התענית⁴⁴ לפני מנחה⁴⁵, זכר למחצית-השקל שקשורה לנס פורים, "הקדים שקליהן לשקליו"⁴⁶.

כל אחד נותן שלושה מטבעות של "מחצית" מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן [בארה"ק ת"ו בימינו: שלושה חצאי-ש"ח]⁴⁷, ומנהג זה כולל את כל ישראל, ועל-כל-פנים - כל אחד מבין עשרים שנה ומעלה, או החל מי"ג שנה. ומה טוב ומה נעים - שיחנכו גם קטנים לתת ג' מחצית השקל מכספם ו[מפורסם המנהג לתת גם עבור כל בני הבית]⁴⁸, ובאופן שההורים עוזרים להם, שיוכלו לתת זאת מתוך הרחבה, ושיישאר להם עוד מספיק כסף לצורכיהם, כך שלא יחסר להם כלום⁴⁹.

44 ספר-המנהגים - מנהגי פורים. מלשון זו נראה, שאין זה רק קדימת התינה לפני פורים, אלא שיש לזה קשר ענייני עם התענית, כמ"ש במקור הדברים (מהרי"ל עמ' תכא, הובא בד"מ סי' תרצ"ד). ובכך החיים שם ס"ק כה מבאר "כדי שיהא צדקה עם התענית לכפר". ולכאורה עפ"י צריך לתיתו או גם בירושלים ת"ו, כמ"ש בלוח עץ-חיים, ולא כמ"ש בלוח כולל-חב"ד (וכנהוג בין אנ"ש שם) לתיתו שם במנחת פורים דפריזים. וע"ע.

45 לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תרצ"ד ס"א ממהרי"ל.

46 ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 299.

47 רמ"א שם. בעבר לא היו בארה"ק מטבעות של 'מחצית', ולכן הורגלו לתת חצאי דולרים (ראה לוח עץ חיים, ופסקי תשובות סי' תרצ"ד הערה 25), אבל כעת אין טעם לזה. כן לא מצאתי טעם למה שיש נותנים ג' פעמים ג' מחציות. מהטעמים לזה: א) ברמ"א או"ח ר"ס תרצ"ד - כנגד ג' פעמים שכתוב 'תרומה' בפרשת שקלים. ב) רמז לשלושת ימים שצמו בימי אסתר, כדאיתא בספרים [מטה-משה סי' תשנ"ו, אליהרבה סי' תקס"ו ס"ק ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש - 'שערי המועדים' אדר, עמ' קמה. ג) ע"ד "אוריין תליתאי לעם תליתאי" רמז למתן-תורה בפורים "קיימו מה שקיבלו כבר", התוודעויות תנש"א ח"ב עמ' 332.

ועניינה: נתינה בבת-אחת סכום השווה לכל - עבודה שלמעלה מגדרי האדם, התוודעויות' תש"נ ח"ב עמ' 311.

48 מג"א סי' תרצ"ד ס"ק ג מהגהות מיימוניות, כך החיים שם ס"ק כז, 'דרכי חיים ושלוש' סי' תתמ"ג, שיחת תענית אסתר תשמ"ט - 'אוצר' עמ' רנג. - ולכאורה כאשר הם נותנים בעצמם, אין האב צריך לתת עבורם.

49 שיחות-קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 787. ובספר-המנהגים שם, שהאדמו"ר נותן מחצית-השקל גם בעד הרבנית ובנים ובנות קטנים, ע"כ. וכמו ששינוי (שקלים פ"א מ"ה) "אם שקלו - מקבלים מהם".

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים³⁷.

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה³⁸. ואם קראוהו, וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם - יעלה³⁹.

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך... ", "ה' ה' א-ל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרם הקורא בתורה⁴⁰. כשעלה הרבי לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור⁴¹. בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'" (וכן כשאומרים אותו בתפילה) יש להפסיק מעט בין "בשם" ל-"ה'", כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'⁴².

מחצית השקל:

נותנים 'מחצית השקל' לצדקה ובפרט לבית-הכנסת ובית-המדרש⁴³, שהם בדוגמת המשכן

37 ספר-המנהגים שם.

38 שו"ע סי' תקס"ו סי' בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שער המילואים ח"א סי' י, ובמהדורת תשנ"ד או"ח סי' קי).

במשנ"ב ס"ק כ הביא מסידור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א ס"ט רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שואל-ומשיב תנינא ח"ב סי' נח ושו"ת אפרקסתא דעניא סי' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצ"צ הנ"ל המביא לצירוף גם "ז' שאכלו פחות מכשיעור" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).

39 לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ממשנה-ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק כא ושו"ת מנחת-אלעזר ח"ב סי' עד.

40 שערי-אפרים שער ח סעיף קז.

41 וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.

42 לוח כולל-חב"ד, צום גדליה.

43 משיחות ש"פ שקלים תשכ"ד ותשמ"ב. אך אין בזה ח"ו משום שלילת נתינת צדקה זו לעניים כפשוטה, ראה סה"ש תש"נ ח"א עמ' 303 (לקוטי שיחות ח"א עמ' 182, וסה"ש תנש"א ח"א עמ' 320) - 'אוצר' עמ' רנג. כשמניחים הגבאים קערה, רצוי לציין בה במפורש לאיזו מטרה נותנים בה.

מנחה:

"כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהלים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא (או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה) אי אפשר לפעול זאת - על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - וכפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה'⁵³.

קריאת המגילה ב'מבצעים':

בשעת-הדחק, ניתן להתחיל את הקריאה בכרכה מתחילת השקיעה (כתל-אביב: 5:47). ובשעת-הדחק-גדול - אפילו מ'פלג המנחה' (כתל-אביב: 4:36)⁵⁴.

טעימה: גם לאחר צאת-הכוכבים אין לאכול קודם קריאת המגילה. אדם חלש מותר לטעום פירות וכדומה ומשקאות קלים ללא הגבלה, ומיני מזונות עד כביצה (ומי שצריך לקרוא מגילה וקשה לו בגלל התענית, ודאי יכול להקל בזה), וחולה מותר אפילו לאכול ממש, אך יבקש מאדם אחר שיוזכירו לשמוע מגילה אחר-כך⁵⁵.

צאת הכוכבים בתל-אביב: 6:11.

יום שלישי,

י"ד באדר - פורים

מנהגנו ללבוש בגדי יום-טוב מבערב⁵⁶.

53 לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שככל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה במראות-קודש במקום שאפשר).

54 ראה משנה-ברורה וביה"ל סו"ס תרצ"ב. אך ראוי לכל אחד (לכוון שלא לצאת בזה, ו) לקרוא או לשמוע שוב לעצמו ולבני-ביתו עם כל הברכות בזמן.

55 רמ"א ומשנה-ברורה סו"ס תרצ"ב.

56 נהגו בדורות הקודמים בהרבה מקהילות חב"ד, ובדורות בבית חיינו, ובשנים האחרונות נתפשט המנהג בין חסידי חב"ד בכל מקום, ללבוש בפורים בגדי יום-טוב. וי"א שהרבי הורה כך באחת משיחותיו (למרות שמנהג זה בספר-המנהגים הוא הראשון מ'מנהגי האדמו"ר' ש"איים הוראה לרביס") - 'אוצר' עמ' רנד. 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14, עיי"ש (במשנה-ברורה וכפ"ח חיים ס' תרצ"ה הביאו שיש ללבוש בגדי שבת **מבערב**. וכן משמע בספר-המנהגים שכתב זאת לפני נתינת מחצית

התפילה - "בשעה מאוחרת"⁵⁰. וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'יהל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים 'דרשו ה' בהמצאו', ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁵¹.

גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע", ואם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה) אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'יהיו לרצון' האחרון, והש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנהגים נשיאת-כפיים ככל יום, נושאים כפיים בתפילה זו⁵², וכשאין נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

אין אומרים תחנון, ולא 'אבינו מלכנו'⁶.

הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית-ציבור:

אגב, מלשון הרבי "מחצית השקל" משמע כמנהג הרווח שאין נהרין מלומר שנותנין ל"מחצית השקל", ולא כמ"ש בלוח א"י ועוד לומר דווקא "זכר למחצית השקל" (ע"ד החשש "שלא ליחד בשר לפסח" בס' תסט, ע"פ מסכת סופרים פכ"א ה"ד, סידור רע"ג, שו"ת אגוני מזרח ומערב סי' מ, שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' עד ועוד). והטעם נתבאר בשיחות-קודש תשכ"ו עמ' 219, כיוון שמוכח מהגמ' ב"ב ט, א ורש"י ותוס' שם, וכן מהלימוד לעניני צדקה מהפסוק "כי באמונה הם עושים" שנאמר במחצית השקל - שגם מחצית השקל עניינה 'צדקה', עיי"ש. וראה גם לקוטי-שיחות חכ"א עמ' 469. סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 287.

50 ספר-המנהגים עמ' 48 ובהערה - ע"פ הגמ' (תענית כו, סע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדה"ז סי' קכט ס"א), שבתעניות "שאיין בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה".

51 במראות-קודש נראה, (שגם) כאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החצי-קדיש במנחת תענית-ציבור מייד לאחר סיום ברכות-ההפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגנו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את הס"ת לארון הקודש. ראה גם ב'סודור רבינו הזקן עם ציונים והערות' (לרב ראסקין) עמ' שכא.

52 לוח כולל-חב"ד בצום-גדליה, עשרה בטבת וכו', ובתענית זו נשמט. ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כפ"ח חיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה ילקוטי-יוסף מועדים עמ' 550 וש"נ, ונטעי-גבראל הל' ב"ן-המצרים פ"ג ס"ו וש"נ).

אומרים קדישת־תקבל⁶⁵.

קריאת המגילה⁶⁶:

מי שטרם נתן 'מחצית השקל' כנהוג, יתננה עתה לפני קריאת המגילה.

"במגילה שכתב אדמו"ר מהר"ש נ"ע: א) לא כל העמודים מתחילים בתיבת 'המלך'. ב) עשרת בני המן אינם בעמוד בפני עצמו⁶⁶.

"אין מקום לשמיעת קריאת מגילה וכו' עלידי [רמקול], טלפון ורדיו וכיצא־בהם [=גם לא בשידור חי] - כי אין זה קול אדם כלל"⁶⁷.

הרבי היה שומע את המגילה מעומד⁶⁸. בשעת הקריאה עומדים מימינו ומשמאלו של הבעל־קורא⁶⁹. הבעל־קורא ו"גם השומעים את המגילה כופלים אותה כאגרת⁷⁰, והכפילה היא לשלושה חלקים⁷¹. הרבי היה מברך את הברכות לפניו ולאחריה עם הבעל־קורא, הן בלילה והן ביום⁷². הקפיד שהמגילה

גם בפורים, יורד האבל (רח"ל) לפני התיבה⁵⁷. אִבֵּל תוך שבעה, הולך לבית־הכנסת להתפלל ערבית⁵⁸ ולשמוע קריאת המגילה⁵⁹. אם אין בעל־קורא מובהק כמוהו, יקרא הוא את המגילה לפני הציבור וגם יברך⁶⁰. ואין לו לראות מיני שמחה⁶¹. פורים נחשב כשבת לעניין אבילות, היינו שנחשב במניין שבעה, ונוהג רק אבילות שבצינעא. אינו יושב על הקרקע ונועל נעלי⁶². לעניין משלוח־מנות, ראה להלן.

בערבית - 'ועל הניסים'⁶³, ואין להפסיק להכריז 'על הניסים' קודם תפילת שמונה־עשרה, אלא יש לציין זאת בטפחה על השולחן, ורצוי שאחד הגבאים, כשיגיע לשם, יתחיל זאת בקול (שכח ועל הניסים - אם נזכר קודם "ה" של סיום הברכה, חזור ומתחיל 'ועל הניסים', ואם כבר אמר "ה" אינו חוזר. אך קודם "יהיו לרצון" האחרון יאמר: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי..."⁶⁴). לאחר מכן,

השקל. ראה גם 'התועדויות' תשמ"ט ח"ב עמ' 439.

57 ע"פ ספר המנהגים עמ' 71 ועמ' 8, ודלא כמ"ש בנטעי גבריאל הל' פורים (מהדורת תש"ס) פרק עט ס"ט.

58 ראה הערות הגר"י פישר לס' פני־ברוך עמ' תסא. ולכאורה גם אם יוצא מביתו לפני הלילה כדי להגיע בזמן לתפילה ולמגילה בבית הכנסת, לא גרע מסליחות של ערב ראש השנה (רמ"א סי' תקנ"א ס"א ומחה"ש שם).

59 רמ"א סי' תרצ"ו ס"ד.

60 גשר־החיים ח"א עמ' רסא, רסג. שם הוכיח שיברך גם שהחינוך, שלא כבחנוכה, כיוון שכאן הברכה גם בעד עצמו, עיי"ש. וכן דעת רוב האחרונים, נסמנו בילקוט־יוסף ח"ה עמ' רמד.

61 גשר־החיים שם ע"פ המג"א תרצ"ו ס"ק ב, ושליפ דעות אחרות רק מעטס בזה.

62 רמ"א או"ח סי' תרצ"ו ס"ד ויו"ד סי' תא ס"ז. ובנטעי גבריאל הל' פורים (תש"ס) פרק עז ס"ה הביא מברכ"י יו"ד שם ס"ק י, וסידור יעב"ץ ושר"ת פנים מאירות ח"ב סי' ק ועוד, שהמנהג להשוות ט"ו ליו"ד לעניין אבילות (וע' הדעות בארוכה בס' דברי סופרים יו"ד שם).

63 אף שאין מחזירין על אי־אמירת 'ועל הניסים', אין לדלגו לכתחילה כדי שיוכל לענות קדיש וכו' - ב' ספר המנהגים עמ' 71 משו"ת צמח צדק, שער המילואים [ח"א] סי' יא [בהוצאת תשנ"ד: או"ח סימן קיג].

64 א"ר סי' תרפ"ב (בק"ו מברמה"ז - שם כתב אדה"ז בסי' קפז ס"ח "וכן יש לנהוג"), משנ"ב וכף־החיים שם. והכוונה קודם יהיו לרצון השני (ראה בס' אשי־ישראל פמ"ח הערה י, ושו"נ).

65 אף שעיקר מצוות קריאת המגילה היא ביום (ולכן הוזכר בגיליון הקודם שהמוכים את הרבים יעדיפו את הקריאה ביום), הרי מי שיש לו אפשרות לשמוע מגילה בלילה חייב לקיים זאת, אף אם עי"ז מטיל בספק את האפשרות לקרוא ביום (ראה שו"ת רדב"ז ח"ד סי' יג, הובא בקו"א לשו"ע אדה"ז סי' רעא סק"א. וע' בארוכה בעניין זה בקובץ 'התמים' החדש, גיליון כז עמ' 54, ושו"נ).

66 ספר־המנהגים שם, ושו"נ. צילום ברור בהקטנה של שני עמודים ממגילה זו נדפס בס' אגרות־קודש - אדמו"ר מוהר"ש, ברוקלין תשנ"ג, עמ' קמ, ובספר־התולדות אדמו"ר מהר"ש, ברוקלין תשנ"ז, מול עמ' 21. ראה פרטים נוספים על הנוסח ואופן הכתיבה במגילה זו ב'אוצר' עמ' רסד־רסו.

67 לקוטי־שיחות כרך ט עמ' 336. כרך כ"א עמ' 496.

68 'אוצר' עמ' רנה (וכמדומה כך נפוץ בין אנ"ש. וראה כף החיים תר"צ ס"ק ב).

69 'אוצר' עמ' רנד.

70 שו"ע סי' תר"צ סעיף יז, וראה כף־החיים שם ס"ק קב. וכ' שם ס"ק קג מהפרמ"ג, שיש להזהר שלא תהיה נגרת על גבי קרקע, ואף לא תלויה מעל השולחן.

71 ספר־המנהגים, ושו"נ בעניין השומעים. 'אוצר' עמ' רנה. צריך חיפוש הטעם שלמנהגנו כופלים לג' חלקים דווקא (למנהג העולם מקפלים לחלקים רבים, יריעה וע"ג יריעה - לוח דבר בעתו).

72 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14. וראה שו"ע אדה"ז סי' ריג ס"ז, וכף־החיים שם סוס"ק כב.

תישאר 'כאיגרת' עד סיום הקריאה.⁷³

הבעל-קורא יכוון להוציא ידי-חובה את כל השומעים והם יכוונו לצאת. אסור להפסיק עד לאחר ברכת "הרב את ריבנו"⁷⁴.

מי שלא הצליח לשמוע תיבה או פסוק, יקרא זאת מיד, וגם אם אינו יכול לעשות זאת מתוך מגילה כשרה - יקרא מיד בעצמו (עדיף מתוך חומש או מגילה מנוקדת, כדי שלא יטעה) עד מקום שהקורא אוזח בו, כדי שלא יצטרך לחפש קריאה אחרת כשרה החל מתיבה זו ואילך.⁷⁴

"מכים 'המן' כמה פעמים במשך הקריאה, במקום שנזכר 'המן' בתואר כלשהו: 'האגגי', 'הרע' וכיוצא בזה"⁷⁵.

בקריאת המגילה קוראים כשתי המסורות: "להרוג ולאבר / ולהרוג ולאבר" (ח,יא); "ואיש לא עמד בפניהם / ואיש לא עמד לפניהם" (ט,ט)⁷⁶.

נוהגים לומר ארבעה פסוקים בקול רם: 'איש יהודי' (ב,א), 'ומרדכי יצא' (ח,טו), 'ליהודים' (ח,טז), 'כי מרדכי' (י,ג). והבעל-קורא חוזר וקורא אותם. עשרת בני המן צריך לקרוא בנשימה אחת, מהמילים 'חמש מאות איש' (ט,ט) עד לאחר תיבת 'עשרת' (ט,י). הציבור קורא אותם תחילה, והתינוקות מכין אז ולא כשהבעל-קורא קורא אותם! כמו בהזכרת המן.⁷⁷ "מנענעים את המגילה באמירת 'האיגרת הזאת' (ט,כו) ו'איגרת הפורים הזאת השנית' (ט,כט)⁷⁸."

73 שם. וראה בכף-החיים שם ס"ק קב ובשו"ת מהרי"ל, מהדורת מכון-ירושלים, ס"ע נו. 'אוצר' עמ' רנה.
74 ראה שו"ע סי' תר"צ ס"ג ונו"כ, משנה-ברורה שם ס"ק יט.

75 ספר-המנהגים שם, וש"נ. בדרך-כלל היה הרבי מכה ברגלו (הימנית או השמאלית) בכל 'המן', ובמקום שנזכר באיזה תואר היתה ההכאה מורגשת יותר ובמשך זמן רב יותר. לפעמים הכה יותר חזק ב'המן' שינגנו בו או ב'המן בן המדתא' (ראה ב'אוצר' עמ' רנו, ו'בהתקשרות' בשנים קודמות).

הרבי הפגין הנאה וחיך בשעה שהילדים היו מרעישים ב'הכאת המן', וכמה פעמים דיבר בשיחותיו נגד הגבאים החוששים מ'בלבלו' הילדים ומגבילים אותם, וכן נגד המכים 'בעל כרחם' בקול דממה דקה... ('אוצר' שם).

76 ספר-המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רנה, וש"נ.

77 'לוח כולל חב"ד', כף-החיים סי' תר"צ ס"ק צו מבן-איש-חי. וראה 'אוצר' שם.

78 ספר-המנהגים שם. (במג"א סי' תר"צ ס"ק יז מס' מטה-משה, ועוד - 'האגרת הזאת' בלבד). המו"ל ד'לראות את מלכנו'

אחר הקריאה מברך "הרב את ריבנו". אסור להפסיק בדיבור עד שיסיים הש"ץ את הברכה. "נוסח 'שושנת יעקב': 'ארורים כל הרשעים, ברוכים כל הצדיקים'⁷⁹."

אחר-כך⁸⁰ כורכים הש"ץ והציבור את המגילה (וכן ביום). ואתה קדוש. הש"ץ אומר קדיש (יהא-שלמא). עלינו. קדישיתום. אל תירא. אך צדיקים.⁸⁰ הקורא מגילה לנשים (בלבד) - מברכות לעצמן (מעומד⁸¹). ואם לאו - יברך הקורא.⁸²

הרמ"א פסק שאין לברך אחר קריאת המגילה אלא בציבור⁸³ (אבל האדמו"ר (לבדו) מברך על קריאת המגילה גם ביחיד לפניו ולאחריה, הן בלילה והן ביום⁸⁴).

"גם בלילה ישמח, וירכה קצת בסעודה⁸⁵, ויאמר 'ועל הניסים'⁸⁶ בברכת-המזון. אם שכח, וכבר אמר

מסר, שבכל השנים שבדק בידיאו - נענע הרבי את המגילה במקומות אלו ח' פעמים.

79 ספר-המנהגים שם, וש"נ. וראה שלל הגירסאות המובאות ב'טור השלם'.

80 לוח כולל-חב"ד. כן משמעות לשון אדה"ז בסידורו שלא הביא עניין כריכת המגילה, כדעת סדר-היום, המג"א וסיעתם שאין קפידיא מתי לכורכה, ומבאר זאת ע"פ גולה וע"ד החסידות - משיחת פורים תשט"ז, מוגה, 'שערי המועדים - פורים' סי' נו, עיי"ש. והמסקנא - שעדיף [בהנחת השיחה (התוועדויות) תשט"ז ח"ב ס"ע 157] הדגיש הרבי שהציבור ינהג כך, וכן העתיק ב'אוצר' עמ' רסא, אבל בשיחה המוגהת לא הזכיר זאת, ומשמע שזה נוגע גם לש"ץ] להשאיר את המגילה פתוחה עד אחר ברכה אחרונה, שע"י זה ימשיכו ענייני המגילה להאיר בגילוי. [הרבי עצמו החל, בדרך-כלל, לגלול את המגילה עם סיום הקריאה, והמשיך בכך בשעת הברכה ('אוצר', עיי"ש), אבל כמובן זה אינו הוראה לרבים].

81 ע"פ שו"ע אדה"ז סי' ח ס"ג.
82 ברמ"א סי' תרפ"ט ס"ב, מג"א סי' תרצ"ב ס"ק ה ופרמ"ג בא"א שם ועוד, פסקו שיברכו "לשמוע מגילה", והפר"ח סי' תרפ"ט (ובליקוטים) חולק ע"ז וס"ל שחייבות גם בקריאה ויברכו כרגיל. י"א שהרבי היה קורא את המגילה לנשים בבית הרב, ויברכו לעצמן 'על מקרא מגילה'.

83 רמ"א סי' תרצ"ב סוס"א. ולדעת הבי"מ מסיק בכף-החיים סי' תר"צ ס"ק קכד שגם היחיד מברך. וכ' שכן פסקו הא"ר, מאמר-מרדכי ובן-איש-חי, וכ"פ גם הערוך-השלחן (תרצ"ב ס"ה, גם כ'מנהג העולם').

84 ספר-המנהגים.

85 רמ"א סי' תרצ"ה ס"א.

86 אבל לא 'מגדול', 'אוצר' עמ' רעז.

קוראים את המגילה בשלוש ברכות, כולל "שהחיינו"⁹¹, כמו אמש (עיין לעיל). בברכת שהחיינו יכוונו גם על מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים וסעודת פורים⁹².

לאחר קריאת המגילה מברכים 'הרב את ריבנו', ואומרים: 'שושנת יעקב'. 'אשרי'. 'ובא לציון'. קדיש שלם. ואחר-כך מחזירים את ספר-התורה להיכל⁹².

ואומרים 'בית יעקב'⁹³, עד גמירא. שמחת פורים - חובתה לשמוח כל היום, ככתוב "ימי משתה ושמחה"⁹⁴.

במשך יום הפורים היה הרבי משתדל לאכול 'אוזן המן' ממולא פרג, לקיים מנהג ישראל בזה⁹⁵.

זמן קיום מצוות היום - עד השקיעה. וכדיעבד (קריאת המגילה בלא ברכה) עד צאת-הכוכבים⁹⁶.

משלוח-מנות - חייב לשלוח שתי מנות מדברי-מאכל או משקאות לאדם אחד, איש לרעהו ואישה לרעותה⁹⁷. אין שולחים מנות לאבל (רח"ל) תוך שלושים ולאבל (רח"ל) על הוריו תוך שנים-עשר חודש⁹⁸. האבל עצמו, אפילו תוך שבעה, חייב במשלוח מנות, אך לא ישלח אלא מאכלים ולא מגדנות⁹⁹.

91 ספר-המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רסח, וש"נ. בדבר מי שאין לו מגילה אם יברך 'שהחיינו', דן בזה בקונטרס 'בירורי מנהגים - מועדים' (הג"ל הערה 88) עמ' 192. וע' גם בשערי הל' ומנהג או"ח ח"א עמ' רסא (והרי בדבר שאינו מצוי אין בו מנהג).

92 בסידורי תהילת ה' נדפס (לא מאדה"ז): "ומחזירין הספר-תורה וקוראין המגילה". אך משנת תשל"ח ואילך נוספה שם בשולי הגליון הערה שמנהגו כנ"ל. בס' שערי-הכולל פ"א אות כב סעי' ה, ובס' חקרי-מנהגים עמ' רכג נתבאר טעם ומקור מנהגנו, עיי"ש. וראה 'אוצר' עמ' רסז. מנהגי-ישראל-תורה סו"ס תרצ"ג.

93 שערי-הכולל שם אות כג.

94 'שערי-המועדים - פורים' עמ' קמה.

95 'התקשרות' שם.

96 שו"ע סי' תרפ"ז ס"א ונו"כ.

97 שו"ע ורמ"א סי' תרצ"ה ס"ד.

98 כדעת הרמ"א סי' תרצ"ו ס"ו. כן הורה הרבי לפרסם שלא ישלחו לו, בשנת האבלות על אמו (תשכ"ה) - נטעי-גבריאל הל' אבילות ח"ב פל"ה הע' יט (מהרה"ח רי"ל שי' גרונר, ודלא כמ"ש בס' שבח-המועדים (תשנ"ג) פי"ד ס"ג). וכן על שאר קרובים תוך ל' - הוראת הרבי בשנת האבלות על הרבנית (תשמ"ח) - שם בשו"ת שבסוף הספר סי' ב.

99 שו"ע ומ"א סי' תרצ"ו ס"ב, מספר-חסידים סי' תשי"ג ומהרי"ל הלכות פורים (מהדורת מכון ירושלים עמ' תלב). גשר-

את השם של חתימת הברכה, אינו חוזר. אבל במקום 'הרחמן' דיום-טוב, יאמר: הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מרדכי...⁸⁷.

שחרית:

קריאת המגילה לכתחילה מהניץ החמה (בתל-אביב: 5:51), ובשעת הרחק מעלות השחר (בתל-אביב: 3:53).

אין לטעום (אף לאחר שחרית) גם קודם קריאת המגילה של היום⁸⁸.

בשמונה-עשרה - ועל הניסים. אין אומרים תחנון ו'אל ארך אפיים'. חצי קדיש⁸⁹.

קוראים לשלושה עולים בפרשת בשלח "ויבוא עמלק" (שמות יז, ח"טז), שלושה פסוקים לכל אחד. 'זכר עמלק' - קוראים זכר ואחר כך זכר⁹⁰. מי שלא שמע פרשת זכור, יכוון בקריאה זו לצאת ידי חובת זכירת עמלק. מי שלא נתן עדיין לצדקה 'מחצית השקל' נתן זאת עכשיו⁸⁹.

ברית מילה: נוהגים למול לאחר קריאת המגילה⁹⁰.

"שמיעת וקריאת המגילה - בתפילין דרש"⁸⁴.

87 שו"ע ורמ"א סי' תרפ"ב ס"א, ושו"ע אדה"ז שנסמן לעיל הערה 61.

88 ע"פ משנה ברורה (תרצ"ב ס"ק טו), כף החיים (שם ס"ק לו), נטעי גבריאל (פל"ב ס"א), ובפרט בהתאם למנהגנו בקשר לשופר ולולב (קונטרס 'בירורי מנהגים - מועדים' להרב שבת י' פרידמן, צפת תשס"ו עמ' 181, עיי"ש).

89 לוח כולל-חב"ד (וצ"ב אם נכתב כך בשנים שהרבי הגיה את הלוח, וכן אם אכן כל מה שהרבי לא מחק שם, נקרא 'מוגה'). לדעת המג"א סי' תרצ"ד זהו זמן נתינתה לכתחילה.

90 כן נהג תמיד המוהל הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה ('התקשרות' גיליון מ עמ' 18), כדעת תה"ד סי' רסו, ב"י בבדק-הבית יו"ד ס"ס רס"ב, שו"ת הרדב"ז ח"א סי' רנא, הפר"ח והגר"א ס"ס תרצ"ג והפר"מ ג ס"ס תרפ"ז, מנהג פרנקפורט שהובא בהגהה במהרי"ל דלהלן, ומנהג הספרדים כמובא בכף-החיים סי' תרצ"ג ס"ק ל. בלוח כולל-חב"ד כתב למול לפני קריאת המגילה, ע"פ הרמ"א שם ממהרי"ל, וכן מנהג העולם האשכנזים כמ"ש המשנ"ב סו"ס תרפ"ז מהח"א. וראה מהרי"ל עמ' תכו, וש"נ. אוצר-הברית ח"א עמ' רעח.

יש נוהגים לקרוא לתינוק 'מרדכי', נסמן בנטעי-גבריאל עמ' צה.

כדאי לערוך 'כינוסי ילדים' ביום הפורים, ובאותו מעמד יקיימו הילדים 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים'¹⁰⁷.

בימי הפורים נהגו הקטנים והקטנות ללבוש 'עטרה', ותבוא עליהם ברכה¹⁰⁸.

משתה ושמחה:

"תפילת מנחה מוקדמת, ואחר-כך הסעודה"¹⁰⁹. יש להתחיל את הסעודה ביום¹¹⁰ ו'ועל-כל-פנים יש לאכול כזית לפני השקיעה'. ואם נמשכה בלילה, כיוון שהתחיל ביום, אומר 'ועל הניסים' בברכת המזון¹¹¹.

גם בני ירושלים צריכים להרבות היום קצת במשתה ושמחה¹¹².

"טוב לעסוק מעט בתורה קודם הסעודה"¹¹³, רק מעט - כדי שלא יימשך בלימודו וישכח לקיים מצוות סעודת פורים¹¹⁴.

"שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום-טוב"¹¹⁵.

והגיב על כך הרבי: "אם כן - אין זו הצגה כלל", והכוונה שאי אפשר בלא"ה, אבל יש לעשות זאת רק "בקול ענות חלושה".

(107) שיחת ש"פ תרומה, ר' אדר תש"מ.

(108) 'התנועדות' תשמ"ח ח"ב עמ' 484.

(109) ספר-המנהגים שם, ולוח כולל-חב"ד, משו"ע או"ח תרצ"ה ס"ב בהג"ה.

בספר-המנהגים שם הביא הרבי סתירה לכאורה בדעת אדה"ז אם יש חיוב לאכול פת בפורים, עיי"ש.

(110) הרמ"א שם כ' שרוב הסעודה צ"ל ביום, אבל אצל רבותינו רק התחילה ביום, ועיקרה היה בליל ט"ו - שיחת פורים תשי"ט.

(111) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' קפח סעיף יז.

(112) רמ"א שם. וראה הערת הגהמ"ח שו"ת מנחת-יצחק ע"ז בלוח דבר בעתו.

(113) רמ"א שם. ולהעיר ש"שלושים יום לפני הרגל", שבהם דורשין בהלכות פסח, מתחילים "מפורים ואילך" (שו"ע אדה"ז סי' תכט ס"א).

(114) 'שערי-המועדים - פורים' סי' ג.

(115) תורה-אור צח, א. ספר-המנהגים שם ובעמ' 38, וש"נ. ועד"ז באג"ק ח"כ עמ' קסז.

ב'התנועדות' תשמ"ט ח"ב עמ' 454, 391, תש"נ ח"א עמ' 135 ובכ"מ איתא שאין בפורים את ה'שוטרים' שצ"ל ביו"ט כדי למנוע היפך הקדושה כנפסק ברמב"ם וטושו"ע, כיוון שישנה ההבטחה שבדודאי לא יהיה מזה עניין בלתי-רצוי. מאידך, ב'התנועדות' תשד"מ ח"ב עמ' 1180 מוזר לשלול לגמרי בפורים ענייני ד' תתן שאין מקבלין פני שכינה, שסימן

מתנות-לאביונים - חייב לתת לשני עניים פרוטה לכל אחד, ואפילו איש לאישה רשאי. והמרכה לשלוח מנות לרעיו וצדקה לאביונים - משובח¹⁰⁰, ומוטב להרבות במתנות לאביונים מאשר להרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים"¹⁰¹.

האדמו"ר מקיים "משלוח מנות" לשלושה אנשים (מאכל ומשקה)¹⁰².

יש אומרים שמשלוח-מנות צריך להיות על-ידי שליח¹⁰³.

מנהג ישראל לשתף גם את הקטנים בכל ענייני הפורים¹⁰⁴ וגם 'קטני קטנים' יכולים לתת 'מתנות לאביונים' לקופת צדקה¹⁰⁵, ואדרבה - בעניינים מסוימים, כמו בהכאת המן ברעשנים' ובשאר דרכים, עיקר הרעש' נעשה על-ידי הקטנים, עם כל התמימות, החיות וההתלהבות האופייניות להם, וכן בנוגע למנהג "ללבוש פרצופים (מסיכות) בפורים" שנעשה בעיקר על-ידי הקטנים¹⁰⁶.

החיים ח"א עמ' רכח. רסא.

(100) לוח כולל-חב"ד, משו"ע סי' תרצ"ד ורמ"א סו"ס תרצ"ה. (101) ישעיה נז, טו. רמב"ם פ"ב מהל' מגילה ה"ז.

(102) ספר-המנהגים שם. הרבי היה נוהג לשלוח בכל שנה לכהן, לוי וישראל קבועים. המשלוח הכיל: אוזן-המן ממולא פרג, פרי ובקבוק יי"ש - הרה"ח ר"ל גורני, 'התקשרות' שם.

(103) ראה שד"חמד 'אסיפת דינים - מערכת פורים' סו"ס, מובא בלקוטי-שיחות כרך ל"ג עמ' 118 ועוד, וכן באחרונים. אך א"צ כדן שליחות ממש, וכמובא בסה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 302 ולהלן שמנהג ישראל לשלוח מנות ע"י התינוקות. וראה גם 'אוצר' עמ' עדר.

(104) וכן שולחים על-ידיהם משלוח מנות, ספר-השיחות תשמ"ח ח"א שם. ובמיוחד מתנות לאביונים, ראה בס' קדושת-לוי, קדושה שנייה.

(105) 'התנועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 561.

(106) כמובא בשו"ע, רמ"א או"ח סו"ס תרצ"ו, שבשביל מנהג זה התירו כמה עניינים - 'התנועדות' תשד"מ ח"ב עמ' 1239, ועוד. ע"ד הצגות לבנות בפורים - ראה היכל-מנחם כרך ב עמ' קמה.

בלקוטי-שיחות כרך ל"א עמ' 279 נדפסה שיחה שבה דיבר הרבי נגד מה שילדים משחקים בהתלהבות את תפקיד 'המן', לשם פרסים וכדומה (והסביר שאין זה חינוכי שלפישעה בגלל פרסים מתנהגים כגוי ח"ו). בדף 'המעשה הוא העיקר' שיצא לאור בבית חיינו נתקף הנושא לשלילה מוחלטת של תפקיד זה,

נהגים לאכול 'קרעפיני' (=כיסונים ממולאים בכשר) בסעודת פורים¹¹⁶.

"בנוגע להתוועדויות במשך המעתי'לעת דפורים, מתוך שמחה באופן ד'עד דלא ידע', אבל עם הגבלות כו', ובפרט בנוגע לתלמידים, ועל-דרך זה בנוגע לכל בני-ישראל, כמדובר כמה פעמים שצריך להיות על-פי ההגבלות דתורת החסידות, ואין צורך להאריך בזה, כיוון שהדברים ידועים ומפורסמים, וגם בדפוס"¹¹⁷.

"יש להרעיש ולפרסם בכל מקום ומקום, הן בחוץ לארץ והן (ועל-אחת-כמה-וכמה) בארצנו הקדושה, על דבר ההשתדלות שכל ענייני הפורים יהיו באופן ד'ברוב עם הדרת מלך'... בנוגע ל'משתה ושמחה' - אף שכל אחד ואחד חוגג סעודת פורים בביתו, עם בני משפחתו... הרי יכולים להוסיף בשמחת פורים 'ברוב עם' לאחרי הסעודה בביתו עם בני משפחתו"¹¹⁸.

בבית-חינו, לאחר הסעודה של כל אחד בביתו, מתוועדים שוב בלילה, כיוון שגם ב'עד דלא ידע' יש דרגות זו למעלה מזו, ויש להתייגע כדי להגיע ל'לא ידע' באופן נעלה יותר"¹¹⁹.

מנהג האדמו"ר - "מאמר דא"ח בתוך הסעודה"⁸⁴. הגנרה הידועה אודות ההגבלה בשתיית משקה - בתוקפה עומדת (לכאורה) גם בפורים¹²⁰. אבל היו פעמים שכ"ק אדמו"ר ביקש בהתוועדות דפורים או דשבת-קודש שלאחריו¹²¹, שעל-כל-פנים אחד המסוכים יקיים 'עד דלא ידע' כפשוטו ו'יוציא' בזה

חשמ"ל [תנפים, שקרנים, מספרי-לשון-הרע, לצים].

116) ראה ספר-המנהגים עמ' 58, 'אוצר' עמ' רעו.

117) 'התוועדויות' תש"ג ח"ב עמ' 372. אמנם היו פעמים שהורה הרבי לקיים 'עד-לא-ידע' כפשוטו [אך ביחס לבחורים היתה הסתייגות מכך גם לפני ה'גזירה', ראה 'התוועדויות' תשי"ב ח"ב עמ' 45, וכמובן לאחריה גם כשהורה כנ"ל, כגון בפורים תשל"א] וה'גזירה' הידועה להגבלה ב'משקה' נדחתה על-ידו לאותה שעה. וכנראה לזה הכוונה בשיחת ש"פ שמיני תשמ"א (הקטע השייך לזה נעתק גם בס' 'אשכילה בדרך תמים' עמ' 181). וראה 'אוצר' עמ' רצ, ובכרך אלול-תשרי עמ' שסט-שע בקשר לשמחת-תורה.

118) ספר השיחות תשמ"ט כרך א, עמ' 335.

119) 'התוועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1420 ואילך. בספר-השיחות תש"ג ח"א עמ' 351 הציע הרבי לערוך ג' התוועדויות בקשר לימי הפורים, כדי שיהיו באופן של 'הזקה', עיי"ש.

120) כמפורש בכ"מ, ומאם במענה ב'יחידות' שנדפס בס' היכל-מנחם כרך ג עמ' רנח.

121) כגון 'התוועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1478.

ידי חובה את כל הציבור¹²².

"פורים-תורה" איננו עניין של ליצנות ח"ו כטעות העולם, אלא שבמקום לדייק ולהתייגע על עומקם של דברים, מתעכבים על עניין שטחי יותר, עניין הקשור ומביא לידי הוספה בשמחה, אבל בכל אופן הרי זה עניין של "תורה", ככל ענייני התורה¹²³.

בהתוועדות פורים, נהג הרבי לעשות מגבית עבור 'קופת רבינו'¹²⁴.

לקראת סיום ההתוועדות נהג כ"ק אדמו"ר להזכיר אודות ההכנות למבצע פסח, כולל ד'דאוג למעות-חיטין, מזון ולבוש, כיוון שמיזם הפורים עצמו מתחילים "שלושים יום לפני החג"¹²⁵.

נהגים לשיר 'האפ קאזאק'¹²⁶.

* מי שלא שמע את המגילה, יש לקרוא אותה עבורו בכרכה עד השקיעה (בתל-אביב: 5:47), ואם איחר, שלא יוכלו לשמוע את כולה לפני-כן, יקראו בלא ברכה עד צאת-הכוכבים (בתל-אביב: 6:12).

יום רביעי,

ט"ו באדר, שושן פורים

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה - כל הלילה, יום שלישי בלילה אור ליום רביעי.

בירושלים עיה"ק הוא יום הפורים, ונוהג כאמור אתמול בערי הפרזות.

בעיר חיפה קוראים את המגילה גם בט"ו, כי

122) ביאר העניין במכתבו שנדפס ב'התוועדויות' תשמ"ב ח"ב עמ' 980.

123) 'התוועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1426.

124) ספר-המנהגים שם, וראה ב'אוצר' עמ' רעט-רפג.

125) שו"ע אדה"ז ס' תכט ס"א. ראה 'התוועדויות' תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשד"מ ח"ב עמ' 1280, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב עמ' 399, 339, ועוד.

126) (ספר-הנינונים, ניגון כד) שיחת פורים תשל"ב. לפעמים נזכר פורים בין הזמנים שבהם ניגנו את ניגון 'ארבע הבבות' של אדה"ז (שם, ניגון א). הרבי ציווה בקביעות לנגנו לקראת סיום התוועדויות הפורים, ואחריו 'ניע זשוריצי'. פעמים שציווה לנגן גם 'קול ביער' (שם, ניגון כג) - 'אוצר' עמ' רצב"ג. ולהעיר שהפעם האחרונה שניגנו 'ארבע בבות' לפני הרבי היתה בסיום התוועדות ש"פ שמות, ערב כ"ד טבת תשמ"ט, ראה 'התקשרות' גיליון תקל"ז עמ' 14 וגיליון תקצ"ה עמ' 18.

היא ספק מוקפת חומה¹²⁷.

בערי הפרזות: אין אומרים תחנון ואסור בהספד ובתענית. מרבין קצת במשתה ושמחה¹²⁸.
בערי הפרזות (ומחר גם בירושלים) יש להוסיף היום בשמחה רבה מזו של יום הפורים עצמו; ביום ט"ז - שמחה גדולה יותר, וכן בכל יום ויום מימי החודש, עד שביום האחרון דחודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגת ביותר¹²⁹.

גם לאחר ימי הפורים שייך לעורר על 'מבצע פורים', מפני שתכליתם של ימי הפורים היא שההתעוררות של "קיימו מה שקיבלו כבר" תבוא לידי ביטוי גם אחר-כך, ואז מתחיל מבצע פורים האמיתי¹³⁰. ופעם אמר הרבי סיבה אחרת, לסייע לאלה שנוזקו ללוות כדי שיוכלו לחוג את הפורים כהלכתו - לפרוע את חובותיהם, וגם זה חלק מ'מבצע פורים'¹³¹.
בימים שאחרי פורים השמחה גדולה יותר, בגלל שבהם נתווסף גם עניין הגאולה "מיסמך גאולה לגאולה", גאולת פורים לגאולת פסח¹³².

127 לקוטי-שיחות כרך כ"ט עמ' 423.

128 לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע סי' תרצ"ו ס"ג, רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב. אך בשיחות-קודש תשכ"ז ח"א עמ' 482 איתא, שכיוון שצ"ל **לפנים** משורת הדין, צריך שתהיה **הרבה** שמחה, עיי"ש.

129 לקוטי-שיחות כרך ג עמ' 1274. ומבאר: אף שבנוגע לקריאת המגילה אמרו שאינה נקראת אלא עד ט"ו בחודש, אבל הציווי "מרבין בשמחה" נוגע **לכל** ימי החודש, וכלשון חז"ל "משנכנס **אדר**", וכמו שנאמר: "והחודש אשר נהפך להם". ואם כן... כאשר השמחה היא באותה המידה שבימים הקודמים, בלי הוספה

ורביבוי, אינה שלימות השמחה, כיוון שנתיישנה (שלכן לברכת חתנים צריך בכל פעם 'פנים חדשות').
130 'אוצר' עמ' רפז, מסיום שיחות פורים תשד"מ ותשמ"ה, ומשיחת ש"פ פרה תשמ"ה.
131 שם, משיחת פורים תשמ"ו.
132 שיחת ש"פ פרה תשל"א.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש